

F. NIETZSCHE: KLASIKINIO MĄSTYMO METAFORINIS ARCHITEKTŪRIŠKUMAS IR JO SIMPTOMATIKA

Arūnas Mickevičius

Vilniaus universiteto
Filosofijos katedra
Didlaukio g. 47, LT-08303 Vilnius
Tel. (370-5) 267 52 16
El. paštas: arunas_mickevicius@yahoo.com

Straipsnyje analizuojamas F. Nietzsche's požiūris į klasikinio mąstymo paradigmą. Remiantis Nietzsche's „valios siekti galios“ teorija, numatančia tik genealoginį, tipologinį ir simptomologinį pasaulio supratimą, siekiama parodyti, kad klasikinio mąstymo prigimtis yra ne racionali loginė, bet metaforiška. Todėl racionali klasikinio mąstymo raiška Nietzsche's „galios“ filosofijoje atsiveria tik kaip niekada nepašalinamo pirmą pradžio metaforiškumo liekana, kaip metaforiškumo suakmenėjimas ar neteisėta užmarštis ir kaip tik todėl racionali klasikinio mąstymas Nietzsche's požiūriu ir negali apeliuoti į jokią universalią Tiesą, į jokią universalią pasaulio pažinimą, kylantį iš kokio nors vieno metafizinio pradžios taško. Straipsnyje siekiama parodyti, kokiomis sąmonės architektūrinėmis metaforomis Nietzsche aprašė klasikinį mąstymą ir kokia šio mąstymo simptomatika nagrinėjant jį iš „valios siekti galios“ interpretatyviųjų ir metaforinių pozicijų.

Prasminiai žodžiai: klasikinio mąstymas, „valia siekti galios“, genealogija, tipologija, simptomologija, interpretacija, metafora.

Architektūra yra tam tikras jėgos iškalbingumo tipas formoje – tai įtikinėjantis, tai pataikaujantis, tai paprasčiausiai įsakantis.

F. Nietzsche

Ką tai reiškia „Dievas mirė“?

Nietzsche's filosofija – tai radikali klasikinio mąstymo paradigmos kritika. Tokį jo filosofijos pobūdį nulėmė tikėjimo ir pasitikėjimo

tradicija prarastis: „tai, kad pasaulis nėra vertas to, kuo tikėjome, yra kone pats patikimiausias mūsų nepasitikėjimo galų gale pasiektas supratimas“ (Nietzsche 1995: 245). Įvertindamas klasikinio mąstymo – nuo Parmenido iki G. Hegelio – paradigmą, kuriai būdingas dualizmas ir „tikro“, protu grindžiamo žinojimo, absoliučios ir dieviškos Tiesos siekimas, Nietzsche šios paradigmos atžvilgiu išsakė prietenkiančią mintį: „Parmenidas sakė: 'Negalima mąstyti to, ko nėra'; mes, – teigia Niet-

zsche, – esame kitame gale ir sakome: tai, kas gali būti mąstoma, turi būti fikcija“ (Nietzsche 1988: 332). Tai reiškė, kad visa klasikinio mąstymo tradicija, ontologiškai grindusi ir garantavusi žmogiškąjį žinojimą, tapo nebeatikiama, fiktyvi. Visos klasikinio mąstymo vertybės, tokios kaip „tiesa“, Nietzsche’s manymu, tebuvo žmogaus išdidumo „klaida“, beje, ilgai nepripažįstama „klaida“. Klasikinis mąstymas, apeliuodamas į griežtus, racionalius loginius proto kanonus, pasaulį sudvejino į „tikrą“ (metafizinį) ir „regimą“ (fizinį), siūlė dievišką, iš absoliutaus centro atsiveriantį požiūrį į pasaulį, kurį laikė vieninteliu teisingu. Nietzsche siekė parodyti, kad nėra ir negali būti vieno vienintelio teisingo požiūrio į pasaulį, o jeigu tokio vis dėlto tvirtai laikomasi, tai būtina jį de-konstruoti ir de-maskuoti kaip žmogišką, pernelyg žmogišką, t. y. kaip idiosinkrazinį. Šią praktiką kaip tik ir lėmė „Dievo mirties“ įvykis, t. y. įvykis, kuris kartu yra ir minėto „nepasitikėjimo“ tradicija sąlyga. „Kas dabar, – klausia Nietzsche, – kai šitas tikėjimas [Dievu] palaidotas, turės sugriūti, nes stovėjo ant jo pamatų, juo rėmėsi, į jį buvo įaugę“ (Nietzsche 1995: 239). Be abejonės, griūva klasikinio mąstymo paradigma, o kartu su ja ir dualistinis pasaulio pažinimas. Ši griūtis, krizė sukelia nihilizmą.

Nihilizmo fenomeno iškilimas nėra paties Nietzsche’s išmonė. Šiandien greičiausiai jau būtų sunku, o gal net ir naivu pritarti G. Hegelio minčiai, kad „pasaulio istorija yra pažanga laisvės suvokimo vyksme – pažanga, kurią mes turime pažinti kaip būtiną“ (Hegel 1990: 44), kad istorija turi vieną vienintelį tikslą ir teleologiškai į jį juda. Lygiai taip pat naivu manyti, kad Nietzsche kokio nors ypatingo asmeninio sąmoningumo vedamas parengė „Dievo mirties“ sąmokslą, sukėlusį nihiliz-

mą. „Dievas mirė“ ir *a fortiori* visos „aukščiausiosios vertybės“ neteko turėtosios absoliučios vertės visai ne dėl Nietzsche’s kaltės. Žinoma, jis kalbėjo apie „stabų saulėlydį“, apie „filosofavimą kūju“, kuriuo būtų galima nuversti senąsias ir nukalti naujas vertybes. Jis kalbėjo ne tik apie senųjų vertybių nuvertimo, bet pirmiausia apie naujų, netradicinių pagrindų rentimo būtinybę. Tačiau svarbiausia tai, kad šią „būtinybę“ išprovokavo ne pats Nietzsche, ne jo atstovaujamas požiūris ar koncepcija, o pati istorinio proceso lemtis. Svarbi K. Jasperso pastaba, kad „Nietzsche nesaiko ‘Dievo nėra’; taip pat nesako – aš netikiu Dievu, bet – ‘Dievas yra miręs’“ (Jaspers 1981: 247). Šią frazę plėtojo A. Camus: „Priešingai kai kurių krikščionių kritikų nuomonei, Nietzsche nerengė Dievo mirties plano. Jis rado jį mirusį savo epochos sieloje“ (Camus 1980: 65). Panašiai manė ir M. Heideggeris tvirtindamas, kad „Nietzsche nihilizmą apmąsto kaip Vakarų istorijos ‘vidinę logiką’“ (Heidegger 1980: 219). Tad ieškant „Dievo mirties“ įvykio ir jo sukulto nihilizmo priežasties būtų galima atsiremti į gana paradoksalią J. F. Lyotard’o mintį: uolus „tiesos“, „tikrumo“ sąvokos tikslinimas, „paverstas mokslinė sąžine, intelektine dora bet kokia kaina“ (Nietzsche 1995: 264), galiausiai „sukėlė vidinę žinojimo legitimavimo principo eroziją“ (Lyotard 1993: 97). Vadinasi, klasikinio mąstymo transcendentinių pagrindų erozija ir griūtis prasidėjo gerokai anksčiau už Nietzsche’s laikus. Jis šį procesą tik išvydo kaip nelauktą ir neprašytą istorinės lemties svečią prie savo epochos slenksčio ir jo pasirodymą teoriškai apmąstė.

„Dievo mirtį“ ir iš jos kaip istorinės lemties fenomeno kylantį nihilizmą būtina skirti nuo paties Nietzsche’s požiūrio į jį. Nihilizmą jis siekė įveikti. Tačiau kaip Nietzsche su-

prato nihilizmo įveiką? Gal kaip naują bandymą nostalgiskai sugrįžti prie senų transcendentinių pamatų ir juos restauruoti? Bet kokią renovaciją jis paneigė. Kitaip tariant, „Dievo mirties“ įvykis, o kartu ir senojo tikėjimo prarastis Nietzsche’i nebuvo skaudi egzistencinė drama, verčianti restauruoti transcendentinius pamatus, ant kurių būtų galima iš naujo statyti didingą, griežtų formų mūrą ir pergalingai iškelti vienos vienintelės, absoliučios Tiesos vėliavą. Tokią nihilizmo įveikos alternatyvą jis, žinoma, atmetė. Nietzsche nihilizmą atpažino ir jį ištyrė kaip klinikinį atvejį. Jis diagnozavo bet kokių patikimų pagrindų netektį. Tačiau reikia pripažinti ir tai, kad jis pats neįjutė jokios nostalgijos šiai netekčiai. Maža to, „senelio Dievo mirtis“ jį netgi džiugino: „Pagaliau, – sako Nietzsche, – horizontas atsiveria mums vėl laisvas (...) pagaliau mūsų laivai vėl galės leistis į jūrą, plaukti pasitikti bet kokio pavojaus, bet kokio pažinimo siekiančiojo rizika vėl leidžiama“ (Nietzsche 1995: 240).

Matysime, kad po „Dievo mirties“ naujai atsiveriančio horizonto laisvumą Nietzsche sutapatins su vadinamąja perspektyvizmo samprata, kuri dekonstruoja vienintelį teisingą, tarsi iš Dievo pozicijų atsiveriantį požiūrį į pasaulį ir numato požiūrių į pasaulį, t. y. interpretacijų, įvairovę. „Dievo mirties“ įvykis – svarbi, bet dar nepakankama sąlyga, leidžianti dekonstruoti Vakarų mąstymo monocentriškumą. Kitaip tariant, „Dievo mirtis“ – lemtingai būtina, bet nepakankama sąlyga pasaulio policentriškumui, kaip lygiavertį interpretacijų gausai, legitimuoti. Ji nėra ir pakankama sąlyga klasikiniam mąstymui, kaip savo metaforiškumą dangstančiam diskursui, demaskuoti. Šiuos Nietzsche’s filosofijai būdingus momentus visiškai legitimuoja principas „valia siekti galios“ (*der Wille zur Macht*).

„Valia siekti galios“ – kas tai?

Nietzsche šią sąvoką vartojo norėdamas atsiriboti nuo klasikinio mąstymo dualizmo ir ypač nuo A. Schopenhauerio „valios gyventi“ sampratos, kuri numato pasyvumą. Schopenhaueris parodė, kad žmogaus praktinė veikla tik tada turi kokią nors prasmę, kai sąmoningai išpažįstamas asketiškas gyvenimas (Schopenhauer 1995: 539). Tokiam „valios maritimui“, arba pasyvumui, Nietzsche priešino „valią siekti galios“, kurią bendriausia prasme suprato kaip gyvenimą. „Gyvenimas, – teigia Nietzsche, – ir yra valia siekti galios“ (Nietzsche 1991: 467). Kategorija „gyvenimas“ Nietzsche’i reiškia ne pasyvią askezę, bet aktyvumą: nusavinimą, silpnesniojo įveikimą, savųjų formų primetimą, aneksiją. Taigi „valia siekti galios“, suprasta kaip „gyvenimas“, numato dinamizuotą, agonišką steigį. Būtent nuo tokio agonistiškojo „gyvenimo“ nusigręžė ir mokslo „tvirtovės“ sienomis apstatė klasikinis mąstymas, kurio architektūriškumą ir simptomatiką dar aptarsime.

Bendriausia prasme suprasta „valia siekti galios“ reikštų tai, kas organizuoja ir struktūrina mūsų pasaulio patirtį. Bet ji dar yra ir pasaulio genealoginis pradas: visi reiškiniai kyla iš „valios siekti galios“, jie yra jos apraiškos. Tačiau tai nereiškia, kad „valią siekti galios“ galima laikyti nejudriu įvairių kintamų reiškinų vienovės pagrindu, t. y. substancija, taip paverčiant ją metafizine abstrakcija. Nietzsche’s mąstyme funkcionuojanti „valia siekti galios“ nėra suprantama kaip koks nors „daiktas savaime“, priešinamas „fenomeniui“ (I. Kantas), arba kaip „valia“, priešinama „vaizdiniui“ (A. Schopenhaueris). „Valia siekti galios“ yra neatsiejama nuo savo reiškinios (objektyvizacijos), panašiai kaip žai-

bas neatsiejamas nuo švystelėjimo (žaibavimo). Griežtai kalbant, pasak Nietzsche's, nėra tokio dalyko kaip „žaibas“ („subjektas“, „valia“, „priežastis“ ir t. t.) ir „žaubavimas“ („vaizdinys“, „objektas“, „padarinys“ ir t. t.). Tėra tik grynas veiksmas – „žaubavimas“. Čia ir išryškėja netradicinės, sunkiai apibrėžiamos Nietzsche's filosofijos, grindžiamos „valios siekti galios“ principu, esmė. Klasikinė filosofija „valią“ tapatino arba su metafizine substancija, arba su racionalia grynojo Ego veikla. Ir vienu, ir kitu atveju „valia“ klasikiniame mąstyme numatė tapatybę. Į tokį klasikiniame mąstyme dominavusį „valios“ supratimą Nietzsche žiūri kritiškai: „Šiandien, – teigia jis, – mes nebetikime nė vienu šios koncepcijos žodžiu. (...) Valia daugiau nieko nejudina ir galiausiai nieko nepaaiškina – ji tik lydi procesus; jos gali ir nebūti“ (Nietzsche 1991: 528). Nietzsche's „valia siekti galios“ numato pirmąją diferenciją, kur substancialumas ar tapatybė tėra tik išvestinis ir antinis dalykas.

„Valia siekti galios“ numato požiūrį, kuriam *anapus* fenomenų nėra jokio valios substancialumo arba „daiktų pačių savaime“ egzistavimo, požiūrį, kuriam nėra jokių „faktų savaime“: „Faktų nėra, tik interpretacijos“ (Nietzsche 1988: Bd. 12, 375). Todėl neatsitiktinai Nietzsche's filosofija, paremtą „valios siekti galios“ sąvoka, šiandien daug kas sieja su postmoderniąja paradigma, numatančia tik interpretatyvų pasaulio pažinimą, t. y. pažinimą, kuris numato tik interpretacijos interpretaciją. Interpretacijos „interpretacija niekada neatveda prie pabaigos, – teigia M. Foucault, – nes nėra interpretuojamojo. Nėra jokio absoliutaus pirmapradiškumo, kurį būtų galima interpretuoti, nes viskas iš pagrindų jau yra interpretacija. Kiekvienas žen-

klas pats savaime yra ne dalykas, kuris save prezentuoja interpretacijai, bet kito ženklų interpretacija“ (Foucault 1990: 64). Taigi „valia siekti galios“, kaip nesubstancinis, neat-siejamas nuo savojo pasireiškimo pradas, numato tik interpretaciją ir šios interpretacijos interpretaciją, tik fenomenalistinį pasaulio pažinimą. Šio fenomenalizmo esmė ta, kad „pasaulis, kurį mes pajėgiame įsisąmoninti, tėra tik paviršiaus, ženklų apibendrintas, supaprastintas pasaulis“ (Nietzsche 1995: 257). Jis pripažįsta tik totalią tariamą, regimybę (Scheinbare), tik „skirtingus regimybės laipsnius, šviesesnius ir tamsesnius regimybės šėšėlius ir bendrą foną – įvairius *valeurs*, kaip pasakytų dailininkas“ (Nietzsche 1991: 348). Sąmoningai būti šiame visuotiniame pasaulio regimybiškume ir jį išsaugoti, „kad negautum galo ir nenukristum kaip tas lunatikas, kuris turi neapleisti sapnų pasaulio, kad nenukristų“ (Nietzsche 1995: 92), – tai Nietzsche laikė savo filosofijos laimėjimu. Aki-vaizdu, kad „valia siekti galios“ nėra kieno nors nuosavybė. Ji greičiau yra tam tikra strategija, todėl analizuoti ją reikia ne tiek turėjimo, kiek veiklumo, ne pasisavinimo, bet technikos, funkcionalumo terminais. „Valia siekti galios“, kaip netradiciškai suprantamas pasaulio pradas, priešingai klasikiniame mąstyme vyravusiam požiūriui, nenurodo kokios nors taškinės lokalizacijos, vieno metafizinio centro. Ji yra difuzinė, iš visur spinduliuojanti: „Kur gyvastį aptikt pavyko, – sako Nietzsche, – visur radau valdžios troškimą (der Wille zur Macht – *aut.*); ir netgi tarno valioj ponu būt norą jo esu aš pastebėjęs“ (Nietzsche 1991: 117). Be to, „valia siekti galios“ nėra ir kieno nors savybė, kuri charakterizuodama tuos, kas ja pasižymi (pvz., valdančiuosius), skirtų nuo tų, į kuriuos ji nukreipta (pvz., pa-

klūstančiuosius). „Galia“ yra ne savybė, bet santykis, nes ji realizuojama per jėgas.

„Valios siekti galios“ savirealizacija pasireiškia dviejų skirtingų jėgų – aktyviųjų ir reaktyviųjų – tipais. Keliant „galios“ ir šių „jėgų“ santykio klausimą reikėtų akcentuoti du dalykus. Pirma, būdama jėgas gimdančiu ir skiriančiu pradū, „valia siekti galios“ determinuoja kokybiškai skirtingą aktyviųjų ir reaktyviųjų jėgų santykį. Antra, ji savaip slypi šiose jėgose ir pati yra jų determinuota. „Valia siekti galios“ ir *rodo*, ir pati *pasirodo*: *rodo* jėgų skirtį ir pati pasirodo tik šioje skirtyje. Kitaip tariant, „valia siekti galios“ numato ne tapatybę, bet skirtį, ji skirtingai pa(*si*)*rodo*. Rodydama(*si*) ji *rodo* ne tiek save pačią, kiek jėgų santykį, jų kokybišką skirtingumą: aktyvumą ir reaktyvumą. G. Deleuze'as taikliai pasakė, kad Nietzsche'is „valia siekti galios“ yra diferencinis pradas, genealoginis pradas, kuris determinuoja vienos jėgos santykį su kita jėga ir suteikia joms kokybę. (...) Jėgų genezės arba produkcijos požiūriu valia siekti galios determinuoja jėgų santykį, bet savo pačios pasireiškimų požiūriu ji yra determinuota šių sąveikaujančių jėgų. Valia siekti galios visada tuo pačiu metu yra ir determinuota, ir determinuojanti“ (Deleuze 1983: 61–62).

Taigi „valia siekti galios“ gimdo skirtį tarp jėgų ir pati gimsta skirtyje, determinuodama aktyviųjų ir reaktyviųjų jėgų skirtingumą. Aktyviųjų jėgos tipą nuo reaktyviojo skiria tai, kad aktyvumas prasideda teigiančiomis, pozityviomis prielaidomis. Pavyzdžiui, teiginys „Aš esu geras, todėl tu esi prastas (*Schlecht*)“ prasideda pozityvia, teigiančia prielaida: „Aš esu geras...“ Šiomis prielaidomis prasidedantį aktą Nietzsche vadino Taip-sakymu. Šis aktas Nietzsche'is buvo siejamas su gyvenimo teigimu, aukštinimu ir t. t. O štai reaktyviajam jė-

gos tipui yra būdingos negatyvios, neigiančios prielaidos. Pavyzdžiui, teiginys „Tu esi blogas (*βöse*)“, todėl aš esu geras“ prasideda negatyvia prielaida: „Tu esi blogas...“ Tokia prielaida prasidedantį aktą Nietzsche vadino Ne-sakymu. Šis aktas buvo, pasak Nietzsche'is, būdingas visam klasikiniam mąstymui, kuris sakė *Ne* gyvenimui, nuo jo nusigręžė ir visomis išgalėmis izoliavosi nuo gyvenimo aktyvumo, statydamas įvairiausias architektūrinės gynybines konstrukcijas. Todėl pats Nietzsche, suprantama, aukštino aktyvųjį jėgos tipą.

Nietzsche sukūrė teorinį *Wille zur Macht* principu paremtą projektą, kuriame pabrėžtinai išaukštino aktyviają, gyvenimą teigiančią jėgą, o visą klasikinį mąstymą kaltino nusigręžimu nuo gyvenimo ir jį siejo su reaktyviaja, neigiančia jėga. Šiam projektui būdinga tai, kad jis reiškiasi trimis tarpusavyje susijusiomis svarstymo formomis: genealogizavimu, tipologizavimu ir simptomologizavimu. Tai reiškia, kad: 1) kiekvienas fenomenas, kad ir koks jis būtų, patekęs į tokį svarstymo akiratį, genealogiškai kyla iš „valios siekti galios“; 2) kadangi „valia siekti galios“ reiškiasi skirtingais jėgų tipais, t. y. tipologiškai, tai visi tokia akiratyje aprašomi fenomenai yra priskiriami arba aktyviajam, arba reaktyviajam jėgos tipui; 3) galiausiai visi tokie tipologiškai skiriami fenomenai turi būti traktuojami tik simptomologiškai. Jei jėga aktyvi, tai visi fenomenai bus sveiko ir pilnakraujo gyvenimo simptomai. Jei jėga reaktyvi, tai ir su ja susiję fenomenai bus gyvenimo krizės, nuosmukio, silpnumo ar ligos simptomai. Vėliau matysime, kad silpnumo ar ligos simptomus Nietzsche priskyrė visai klasikinio mąstymo tradicijai. Ji nepajėgė pripažinti metaforiškos pažinimo prigimties ir, neteisėtai ją ignoruodama, griežtomis są-

vokomis sukonstravo „didingą“ inteligibilų pasaulį. Nietzsche parodys, kad toks klasikinės sąmonės architektūrinis „didingumas“ yra tik tariamas, kadangi gyvas metaforas sąmonė pavėčia blyškiomis, negyvomis sąvokomis, o bet koks įmanomas pasaulio multiperspektyvumas, kylantis iš individualumo, šioje „grynojo proto biurokratų“ karalystėje pašalinamas. Taip, Nietzsche's manymu, pasireiškia klasikinio mąstymo liguistumas.

Ši tris svarstymo formas – genealogizavimą, tipologizavimą, simptomologizavimą – apimantį „valios siekti galios“ principu pagrįstą projektą galima įvardyti kaip *semiologiją*. Tai reikštų, kad pasaulio pažinimas Nietzsche'į yra totaliai ženkliškas ir totaliai interpretatyvus. Nėra jokių „substancijų“, „esmių“, „daiktų savaime“ ir t. t., tėra tik ženklai ir jų skirtingos interpretacijos. „Pažinimas, – teigia Nietzsche, – funkcionuoja kaip galia (...) kitaip sakant: geismo pažinti *laipsnis* priklauso nuo *valios galiai* augimo laipsnio“ (Nietzsche 1988: Bd. 12, 301–302). Pažinimas remiasi galios principu ir pasaulį aiškina tik metaforiškai, tik interpretatyviai: „valia galiai interpretuoja“ (Nietzsche 1988: Bd. 12, 139). Ši frazė tarsi numato požiūrį, kad „galios valia“ yra interpretacijos „subjektas“. Tačiau ne tradicine šios sąvokos prasme. Nietzsche perspėja: „Mes neturime teisės klausti: kas interpretuoja?“ (Nietzsche 1988: Bd. 12, 301), kasyra interpretacijos „subjektas“? Šis klausimas numato Nietzschei nepageidaujamą ir „valios siekti galios“ prigimčiai svetimą substancialumą ir daugelį kitų hipostazių. Priešingai, reikia laikytis požiūrio, kad interpretavimas, vykstantis „galios valios“ pagrindu, yra *grynas procesualumas*, neigiantis klasikiniam mąstymui būdingą metafizinį substancialumą. „Pats interpreta-

vimas, – teigia Nietzsche, – būdamas galios valios forma, egzistuoja (tačiau ne kaip „būti“, o kaip *procesas*, kaip *tapšmas*) kaip afektas“ (Nietzsche 1988: Bd. 12, 140).

Galima teigti, kad Nietzsche pažinimo procesą, ypač tai, kiek jis susijęs su galutinės tiesos ar prasmės suteikimu, suprato kaip begalinį ženkliškumą be nuorodos į pirminį ženklinamąjį. Šį klasikinio mąstymo atžvilgiu destruktivų požiūrį XX a. plėtojo daugelis mąstytojų. Pavyzdžiui, J. Derrida teigė, kad „prasmės prasmė yra begalinė implikacija, neapibrėžiama signifikanto nuoroda į signifikatą“ (Derrida 1973: 58). Tai reiškia, kad Nietzsche „sunaikino dvi vyravusias epistemologines iliuzijas: referencinę prasmės teoriją ir korespondencinę tiesos teoriją. Pirmoji tvirtino, kad kalba savo galių reprezentacijos dėka užima privilegijuotą padėtį (*adequatio*) ekstralingvistinio referento arba prasmės („realybės“) atžvilgiu. Antroji žymi „tiesą“, susijusią adekvatumo arba korespondenciniu santykiu su realybe“ (Schrift 1990: 133). Kritikuodamas referencinę prasmės teoriją Nietzsche teigė, jog kalba, iš prigimties būdama metaforinė, antropomorfinė veikla, negali suteikti tikros, objektyvios informacijos apie pasaulį ir *a fortiori* neturi teisės apeliuoti į vieną vienintelę visiems privalomą Tiesą.

Todėl „valios siekti galios“ principu grindžiama Nietzsche's filosofija neigia vieną vienintelį teisingą požiūrį į pasaulį ir siūlo interpretacijų įvairovę, numato galimybę žvelgti į pasaulį skirtingomis akimis, t. y. perspektyvistinį pasaulio supratimą. Tād „saugokimės, – perspėja Nietzsche, – pavojingo senojo sąvokų prasimanymo, kuris pagimdė gryną, bevalį, beskausmį, belaikį pažinimo subjektą; saugokimės tokių prieštarinių sąvokų kaip

„grynasis protas“, „absoliutus dvasingumas“, „pažinimas pats savaime“ čiuptuvų; čia visuomet reikalaujama mąstyti akį (...), kurios aktyviosios ir interpretuojančios jėgos turi būti sukaustytos (...); vadinasi, čia iš akies visuomet reikalaujama absurdo ir nesąmonės. Egzistuoja, – teigia Nietzsche, – *tik* perspektyvistinis „pažinimas“; ir (...) *juo daugiau* akių, įvairių akių sugebame įsodinti sau, kad galėtume žiūrėti į tą patį dalyką, tuo išsamesnis bus mūsų to dalyko „suvokimas“, mūsų objektyvumas“ (Nietzsche 1988: Bd. 5, 364–365).

Tad kas vis dėlto buvo toji viena vienintelė klasikinio mąstymo Tiesa kalbos, pirmiausia sąvokinės kalbos, požūriu? Nietzsche atsako: „Judri metaforų, metonimijų, antropomorfizmų gausa, trumpai tariant, suma žmogiškų santykių, kurie buvo poetiškai ir retoriškai išaukštinti, perteikti, papuošti ir kurie ilgai vartojami liaudžiai atrodė tvirti, kanoniški ir privalomi: tiesos yra iliuzijos, apie kurias pamirštama, kad jos iliuzijos; metaforos, kurios susidėvėjo ir neteko jusliškos galios, monetos su nusitrynusiu piešiniu ir nebetinkamos kaip monetos, o naudotinos tik kaip metalas“ (Nietzsche 1988: 880–881). Taigi klasikinio mąstymo mokslinė, sąvokinė kalba Nietzschei tėra užmirštos, išsekusios ir suakmenėjusios metaforos. Būtent šis užmiršimas, suakmenėjimas ir sukelia vienos vienintelės, amžinos ir nekintamos metafizinės Tiesos didingumą, kurį Nietzsche siekė demaskuoti kaip iliuziją.

Mąstymo architektūriškumo simptomatika

Nietzsche's dekonstruojančias intencijas į tiesą ir su ja susijusią klasikinio mąstymo paradigmą taikliai išryškino S. Kofman (Kofman

1993). Ji tvirtino, kad Nietzsche savo tekstuose gausias metaforas vartojo ne tik retoriškai, bet ir strategiškai, t. y. tikslingai kreipdamas dėmesį į klasikinio mąstymo sąvokinę kalbą, jis siekė ją dekonstruoti, išlaisvinti minėtąsias „aktyviai ir skirtingai interpretuojančios jėgos“ savybes. Remdamasi Nietzsche's mintimi, kad „kiekvienas pastatas turi rodyti (...) valią siekti galios; kad architektūra yra tam tikras jėgos iškalbingumo tipas“ (Nietzsche 1991: 550), Kofman aptarė Nietzsche's vartojamas vadinamąsias Vakarų mąstymo ir kultūros „architektūrines metaforas“. Dėmesys kreipiamas į tai, kaip filosofai rentė savo epistemologinę architektūrą, kaip į ją buvo įtraukiamos vertybės ir kokia buvo šio įtraukimo simptomatika. Nietzsche šį klasikinio mąstymo rentimą iliustravo tokiomis architektūrinėmis metaforomis kaip „avilys“, „tvirtovė“, „bokštas“, „piramidė“, „kolumbariumas“, „voratinklis“ ir kitomis. Kai kurias metaforas Nietzsche perėmė iš tradicijos. Tačiau visas savaip perrašė: suteikė joms kitą prasmę ir parodė jų negatyvumą, nukreiptą į tapsmo vaizdinį, į interpretatyvų pasaulio pluralumą, t. y. susiejo jas su reaktyviaja gyvenimą neigiančia, slopinančia jėga.

Pirmoji architektūrinė konstrukcija, reprezentuojanti klasikinį mąstymą, – tai bičių avilys. Remdamasis „avilio“ architektūrine metafora, Nietzsche siekė parodyti, kad visos sąvokos, kurias vartojo klasikinis mąstymas, buvo tik „instinktyvaus“, metaforinio aktyvumo produktas, panašiai kaip korys yra bitės instinktyvumo konstrukcija. Šioje metaforinėje mąstymo stadijoje dar nėra opozicijos tarp *vita practica* ir *vita contemplativa*. Avilys, kaip geometrinis architektūrinis ansamblis, simbolizuoja sistemingą sąvokų tvarką. Nietzsche atkreipė dėmesį, kad „avilio“ architektūrinis

tobulumas, jo „grožis“, kaip ir klasikinio mąstymo ir juo besiremiančio mokslo „didingumas“, nėra nesuinteresuotas: šis „grožis“ yra pirmapradės stokos simptomas. Stoka ir paaiškina bruzdančio, triukšmingo darbo prigimtį, jo būtinumą: taip kaip bitė lipdo korį ir, kad galėtų išgyventi, pripildo jį iš išorės atneštu medumi, lygiai taip ir klasikinis mąstymas konstruoja tuščią, formalų mąstymo karkasą, į kurį stengiasi įsprausti visą išorinį pasaulį.

Klasikinio mąstymo architektūriškumą, kuriam iš tikro būdingas tik tariamas „grožis“ ar „didingumas“, Nietzsche palygino su nelaimingu, stokojančiu vabzdžiu (pažįstančiuoju) ir jo koriais (formaliu mąstymo karkasu). Taip Nietzsche pašėpia pažintines klasikinio mąstymo pretenzijas sumažinti pasaulį iki savo dydžio. Jis išjuokia pernelyg didelį mokslo pasitikėjimą, kuriam būdinga metaforas laikyti grynosiomis esmėmis. Būtent dėl savo metaforinės prigimties mokslas niekada negali paaiškinti pasaulio, koks jis yra iš tikrųjų, t. y. adekvačiai; jį įmanoma tik interpretuoti, tik metaforiškai aprašinėti. Viename iš savo fragmentų Nietzsche teigė, kad „racionalus mąstymas yra interpretavimas pagal schemą, iš kurios negalime išsivaduoti“ (Nietzsche 1988: 194). Reikėtų pridurti, kad šios schemos prigimtis, Nietzsche's teigimu, yra ne racionali loginė griežta šių žodžių prasme, bet metaforiška. Mokslas yra gryna ženklų sistema (semiologija). Klasikinio mąstymo moksliskumas iš tikro kyla iš metaforinio aktyvumo ir remiasi sąvokomis, kuriomis be paliovos tik multiplikuojama ir renovuojama. „Panašiai kaip bitė tuo pačiu metu lipdo korį ir pripildo jį medumi, lygiai taip pat ir mokslas (...) nuolat stato vis naujus aukštus į viršų, tvirtina, valo ir renovuoja senus korius“ (Nietzsche 1988: 886). Demaskuodamas mokslines pre-

tenzijas į objektyvumą, absoliutų tikrumą, Nietzsche pabrėžia, kad šios pretenzijos, pašalinamos visus antropomorfizmus, nuslepia savo metaforišką, interpretatyvią prigimtį. Šis slėpimas – mokslo silpnumo požymis. Kaip bitės gamina medų iš žiedų, kurių nektarą be paliovos renka ir neša, lygiai taip mokslinis klasikinis mąstymas pašalina nuo savęs individualumą, atitraukia save nuo metaforinių, interpretatyvių galių ir verčia eiti mokslininką rinkti „nektaro“ į išorę, eiti ir parsinešti „tiesą“ į savo avilį: „*mūsų* lobis ten, – ironizuoja Nietzsche, – kur stovi mūsų pažinimo aviliai. Iš prigimties būdami sparnuoti dvasios medaus rinkėjai, mes visą laiką plušame, skubame turėdami širdy tik vieną vienintelį rūpestį – ką nors „parsinešti“ (Nietzsche 1996: 23).

Nietzsche's muomone, jeigu nuo mokslinio imperatyvumo gali būti pašalintas individualumas, tai jau yra požymis, kad žmogus nėra pakankamai stiprus teigti savo asmeninį požiūrį. Todėl mokslo stoka koreliuoja su pažįstančiojo mokslininko stoka: pažįstantysis pats stokodamas individualių jėgų nebesugeba apginti savo individualių vertinimų ir taip tampa „objektyvus“. Toks žmogaus „architektūrinės sąmonės silpnumas“ verčia jį įsikurti ir prisiglausti mokslo „tvirtovėje“, kuri jį gina ir maitina. Tokiu būdu „avilio“ metaforinę architektūrą papildė ir modifikuoja „tvirtovė“.

Moksliniam klasikiniam mąstymui „tvirtovė“ reikalinga tam, kad būtų galima apsiginti ne tik nuo išorės, bet ir vidaus pavojų. Kitaip tariant, didžiausiu pavojumi mokslui tampa pats gyvenimas: būtina gintis nuo jėgų, kurias jis teigia. Toks besiginantis mokslo žmogus apsistato barikadomis, izoliuojasi ir šitaip stengiasi apsaugoti savo mąstymo konstrukcijas nuo į jas nukreiptų veiksmų (alternatyvių požiūrių ir vertinimų). Tai reikš-

tų, kad klasikinis mąstymas visomis išgalėmis gynėsi nuo iracionalumo, mito, meno ir visų tų, kurie, Nietzsche's žodžiais, būdami „ištikimi gyvenimui“ teigė totalaus regimybės, paviršiaus, fiktyvumo kultą, t. y. metaforiškumo ir interpretatyvumo, nenurodančių į joki pirminį signifikatą, kultą. Klasikinis mąstymas gynėsi ir kartu buvo nukreiptas prieš tuos, kurie rizikuodami būti nugalėti išdrįso pripažinti (teigti) savąją perspektyvą (požiūrį) kaip galimą vieną iš daugelio, bet, žvelgiant iš mokslo pozicijų, neigiančią vieną vienintelę, dievišką perspektyvą ar objektyvią, absoliučią, mokslinę Tiesą. Būtent pastarąją perspektyvą Nietzsche ir demaskuoja parodydamas, kad ji yra žmogiška, pernelyg žmogiška, kad metafizikų „tikrasis pasaulis“ yra paprasčiausia pasaka, fikcija. „Tvirtovė“ arba „miestas-tvirtovė“, tokia svarbi mokslo išlikimui, – tai ir gynybinio skydo, ir apsitvėrimo, saviizoliacijos, savikastracijos nuo gyvenimo simbolis. Mokslininkas, įtikėjęs vieną dievišką Tiesą, arba „Šventasis, įtinkantis Dievui, – teigia Nietzsche, – yra idealus kastratas. (...) Kur *praseda* Dievo karalystė, ten baigiasi gyvenimas“ (Nietzsche 1991: 524).

Klasikinio mąstymo architektūriškumui apibūdinti vartodamas „tvirtovės“ metaforą, Nietzsche demaskuoja, jo manymu, neteisėtą individualumo, subjektyvumo pašalinimą, neteisėtas monocentristines tendencijas. Jis parodo, kad iš tikrųjų pasaulio konstravimas (pažinimas) nėra nešališkas, kad kūryba neatsiejama nuo „valios siekti galios“. Nietzsche pasisako už agonistiką, už daugelio požiūrių, įvairovės galimybę. Tokią poziciją, minėjome, jis apibūdino kaip aktyviąją, teigiančią gyvenimą. Klasikinio mąstymo mokslinę poziciją, kuri atsiveria iš vieno dieviško centro, jis įvardijo kaip reaktyviąją, t. y. gyvenimą nei-

giančią, jo neapkenčiančią, nuo jo atsitveriančią „tvirtovę“. Todėl klasikinio mąstymo moksliskumo didybė, pasak Nietzsche's, yra nuskurdinta, silpno žmogaus (pažįstančiojo) didybė: būdama grynai fiktyvi, ji slepia savo išgąstį ir paniką gyvenimo akivaizdoje, slepia „klaidas“, jas vadindama „tiesomis“. Mokslo žmogaus bejėgiškumas verčia jį apsistatyti barikadomis ir į jas įsitverti, kad galėtų išgyventi. Šioje keistoje klasikinio mąstymo architektūrinėje formoje – „tvirtovėje“, kurią pažįstantysis sukonstruoja, galų gale nebelieka jokių spragų, jokios erdvės nė mažiausiai vaizduotės užgaidai. Mokslas, teigia Nietzsche, „stengiasi visų pirma pripildyti šį milžinišką statinį, jame sutalpinant visą empirinį, t. y. antropomorfinį, pasaulį“ (Nietzsche 1988: Bd. 1, 886). Šis pripildymas įgauna tokias milžiniškas proporcijas, kad mokslo tvirtovė tampa panaši į Babelio bokštą. Mokslo kalba nukerta savo turėtasias metaforines šaknis, nutolina save nuo natūralios, kasdieninės kalbos. Mokslas ima kurti išgalvotą, formalizuotą loginę kalbą, sudarytą iš abstrakčių ženklų, t. y. tikrų mįslių, labiau slepiančių žmogaus aistras ir konfliktus nei atskleidžiančių tikrąją daiktų ar pasaulio esmę. Ir šis „mokslo bokštas, – teigia Nietzsche, – plečiasi ir auga iki begalybės, o kartu didėja ir tikimybė, kad filosofas jau mokydamasis pavargs arba kur nors sustos ir 'specializuosis'“ (9: 408). Statydamos „tvirtovę“ arba „bokštą“, žmogiškos būtybės jaučiasi saugesnės. Tačiau, kita vertus, šis statymas vyksta pačių žmonių susvetimėjimo, užsisklendimo ir užsikonservavimo savo „proto sienose“, izoliavimosi nuo pasaulio ir gyvenimo kaina. Štai kodėl mokslo konstravimo griežtumas, pasak Nietzsche's, veda savęs maravimo link: negali be paliovos statyti mokslo bokšto, nes neišvengiamai ateina nuovargis ir specializa-

cija, kuri, kaip matysime, neatsiejama nuo askezės, mumifikacijos. Vadinasi, ilgai išgyventi įmanoma ne tiek nuolat statant „bokštą“, kiek save mumifikuojant.

Taip „avilyš“, „tvirtovė“ ir „bokštas“ toliau modifikuojasi įgaudami naują architektūrinį pavidalą – geometrinę „piramidę“. Šiam naujam klasikinio mąstymo architektūriškumui būdinga, kad vartojant „suakmenėjusias metaforas“, t. y. sąvokas, imama konstruoti hierarchizuotą pasaulį, viską klasifikuoti kategorijomis ir taip nustatyti legalią, racionalią tvarką. Klasikiniam mąstymui būdingas piramidžiškumas simbolizuoja schemizuotą, inteligibilų esmių pasaulį. „Šioje schemų karalystėje, – teigia Nietzsche, – tapo įmanoma tai, ko niekada nepavyktų padaryti iš tiesioginių įspūdžių – pastatyti kastų ir laipsnių piramidę, sukurti naują įstatymų, privilegijų, subordinacijų pasaulį, kurio reguliatyvumas ir imperatyvumas konfrontuoja su regimu tiesioginių įspūdžių pasauliu“ (Nietzsche 1988: Bd. 1, 881–882). Pažymėtina, kad „piramidės“ metafora simbolizuoja ne tik inteligibilų grynųjų esmių pasaulį, bet ir seniai palaidotą, numarintą ir mumifikuotą individualumą: pojūtinius įspūdžius, tiesioginius išgyvenimus. Trumpai tariant, „piramidė“ yra numarinto kūniškumo kapas. Štai vienas iš daugelio Nietzschės klasikinio mąstymo metaforinio piramidžiškumo aprašymų: „Jūs manęs klausiate, kas yra visos tos filosofų idiosinkrazijos?.. Pavyzdžiui, jų istorinės intuicijos stoka, jų neapykanta tapsmo vaizdiniui, jų egiptiškumas. Jie tiki, kad suteikia garbę kokiam dalykui jį nuistorindami, *sub specie aeterni*, – jį paversdami mumija. Visa, kuo tūkstantmečiais manipuliavo filosofai, buvo sąvokų mumijos. Melsdamiesi jie marino, jie gamino iškamšas, šitie ponai sąvokų stabmeldžiai. (...) Kas

yra, *netampa*; kas tampa, to *nėra*... Tad visi jie, net puldami į neveltį, tikėjo būtimi. (...) Būti filosofu, būti mumija, monotono-teizmą perteikti lavonų mimika! – Ir pirmiausia šalin kūną“ (Nietzsche 1991: 514). Šaržuodamas šį moksliniam klasikiniam mąstymui būdingą piramidžišką architektūriškumą, jam būdingą universalistinį imperatyvumą į Tiesą, Nietzsche teigė, kad toks architektūrinis mąstymas sutampa su keturkampiu kvartalu, primenančiu kapo duobę, kurioje dūli numarintas kūniškumas. Todėl nuo „piramidės“ metaforos Nietzsche nuslysta prie „kolumbariumo“, – t. y. patalpos, kurioje laikomos mirusiųjų urnos, metaforos aprašymo. Mumifikacija numato, kad kiekvienas individualumas ir tiesioginiai išgyvenimai, įspūdžiai išdyla, virsta pelenais, dulkėmis. „Piramidė“ tėra tarsi didingas antkapis kapo, kuriame dūli išsekinto, numarinto individualumo, tiesioginių išgyvenimų, t. y. gyvenimo apskritai, pelenai. Todėl klasikinis mąstymas ir juo pagrįstas mokslinis žinojimas – tai individualių išgyvenimų, gyvenimą teigiančių jėgų, kūniškumo kapo simbolis.

Nietzsche demaskavo mokslo „piramidės“, sukonstruotos iš griežtų sąvokų, tariamą didingumą parodydamas, kad ji yra sukonstruota ant netvarių – metaforinių – pamatų. Jis tvirtina: „Jei kiekviena regima metafora yra individuali bei nepanaši į kitą ir todėl nepasiduoda jokiai klasifikacijai, tai sąvokų pastatas rodo sustingusį romėniško kolumbariumo taisyklingumą ir savo logiškume alsuoja matematikai būdingu griežtumu ir šalčiu. Į kuri šis šaltis padvelkė, tas vargu ar patikės, kad sąvoka – sausa ir aštuonkampė kaip nuolat perstumdinėjamas žaidimo kauliukas – vis dėlto yra *metaforos liekana*“ (Nietzsche 1988: Bd. 1, 882). Iš čia plaukia išvada, kad visa klasikinio mąstymo epistemologija – tai papras-

čiausias žaidimas formaliomis, tuščiomis sąvokomis. Tiesa, šis žaidimas yra rimtas, kas nesilaiko jo taisyklių, negali likti nenubaustas: „šiam sąvokų-kauliukų žaidime „tiesa“ reiškia – naudoti kiekvieną žaidimo kauliuką jam skirtu būdu, teisingai skaičiuoti jo taškus, formuluoti tinkamas rubrikas ir niekada nepažeisti kastų tvarkos ir rangų“ (Nietzsche 1988: Bd. 1, 882).

Paskutinė architektūrinė metafora, kurią Nietzsche siejo su klasikiniu mąstymu, – „voratinklis“. Kaip voras iš savo seilių rezga tinklą, ketindamas sugauti grobį, lygiai taip ir mokslininkas pats iš savęs konstruoja sąvokų tinklus. Šie nuo masyvaus piramidinio sąvokų hierarchiškumo ir sistemingumo skiriasi tuo, kad yra lengvi, mobilūs, atsparesni ir prisitaikę prie gyvenimo *tėkmės* netikėtumų. „Kai promėnai ir etruskai dangų padalijo griežtomis matematinėmis linijomis ir tokioje apribotoje erdvėje kaip *templum* apgyvendino Dievą, taip ir kiekviena tauta virš savęs turi tokį matematiškai suskirstytą savo sąvokų dangų ir tiesos reikalavimu laiko, kad kiekvienos Dievo sąvokos turi būti ieškoma tik *jos pačios* sferoje. Čia, – toliau ironizuoja Nietzsche, – galima tik stebėtis žmogumi kaip neišsenkančiu tvrumo genijumi (Baugenie), kuriam ant nestabilių pagrindų, kaip ant tekančio vandens, pavyksta suręsti be galo sudėtingą sąvokų bažnyčią (Begriffsdome). Žinoma, kad ant tokių pagrindų išliktum, statinys (Baum) turi būti sutvertas kaip voro tinklas: toks švelnus, kad galėtų būti nešamas bangos, toks tvirtas, kad ne kiekvienas vėjas jį galėtų nublokšti“ (Nietzsche 1988: Bd. 2, 882). Neatsitiktinai pažįstantįjį Nietzsche lygino su nuodingu voru tarantulu. Lygiai kaip voras čiulpia į savo nuregztus tinklus įviliotų mašalų kraują, taip ir pažįstančiųjų nuregzti tinklai bjauroja gyvenimą, paverčia jį blyškiau

ir bekrauju, t. y. objektyviu, universaliu: „prasotos rūšies, blogos kilmės tai žmonės; iš jų veidų tik budelis ir pėdsekys gauruotas žvelgia“ (Nietzsche 1991: 109).

„Voratinklio“ architektūrinė metafora susijusi su klasikiniame mąstyme vyravusiu Dievo vaizdiniu. Šį Nietzsche traktavo kaip mokslininko-voro iš savo paties „sulčių“ suregzta idėją, kuriai vėliau imperatyviai paklūstama: „*idėjos*, – teigia Nietzsche, – visuomet mito filosofo „krauju“, visuomet sekino jo jusles. (...) Šitie senieji filosofai buvo beširdžiai: filosofavimas visuomet buvo savotiškas vampyriзмas (...). Ar nejučiate tokiose asmenybėse kaip, sakysim, Spinoza, tam tikro gilaus mįslingumo ir kraupumo? Ar nematote čia vykstančio nuolatinio *blyškimo*, to vis idealiau aiškino nujuslėjimo? Ar nejučiate čia pat esant ilgos pasislėpusios kraują siurbiančios dėlės, kuri pirma imasi juslių, palikdama galiausiai kaulus ir griaučius? – turiu galvoje kategorijas formules, *žodžius* (juk tai, kas iš Spinozos *liko*, *amor intellectualis dei*, (...)) yra tik griaučiai, nieko daugiau! Kas iš *amor*, kas iš *deus*, jeigu juose nėra nė lašo kraujo?..) *In summa*: visų rūšių filosofinis idealizmas iki šiol buvo tarsi kokia liga“ (Nietzsche 1995: 287–288). Mokslininkų-tarantulų sąvokiniai tinklai – tik fantomai, gyvenimo simuliakrai. Nietzsche vėl nori parodyti, kad visas klasikinio mąstymo sąvokinis aparatas, raizginys tėra tik arachnoidinių kūrėjų skurdo simptomas.

Aprašydamas klasikinio mąstymo metaforinį architektūriškumą, Nietzsche siekė: pirma – parodyti, kad šio mąstymo architektūriškumo prigimtis yra ne racionali loginė, bet metaforiška; antra – kad universalistinis klasikinis mąstymas, atsiveriantis iš vieno metafizinio pradžios taško, neteisėtai neigia gyvenimo, pasaulio multiperspektyvumą ir todėl

yra reaktyvus, o jo didybėje implikuotas objektyvumas, universalumas, hierarchiškumas yra gyvenimo, pasaulio skurdinimo, marinimo simptomai; trečia – Nietzsche stengiasi išlaisvinti pažįstančiųjų metaforines galias iš vie-

nos Tiesos gniaužtų, išlaisvinti kūrybinį žaisimą, legitimuoti perspektyvų, interpretatyvų, jų požiūrį į pasaulį, kurį jis pats grindė minėtu „valios siekti galios“ principu ir siejo su aktyviosiomis, gyvenimą teigiančiomis jėgomis.

LITERATŪRA

1. Camus, A. 1980. „Nietzsche und Nihilismus“, in *Nietzsche*. Hrsg. von Jorg Salaquarda, Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
2. Deleuze, G. 1983. *Nietzsche and Philosophy*. London: The Athlone Press.
3. Derrida, J. 1973. *Speech and Phenomena*. Evanston: Northwestern University Press.
4. Foucault, M. 1990. „Nietzsche, Freud, Marx“, in *Transforming the Hermeneutic Context: From Nietzsche to Nancy*. Albany: State University of New York Press.
5. Hegelis, G. 1990. *Istorijos filosofija*. Vilnius: Mintis.
6. Heidegger, M. 1980. „Nietzsches Wort „Gott ist tod“, in Heidegger M. *Holzwege*. Frankfurt am Main.
7. Jaspers, K. 1981. *Nietzsche. Einführung in das Verständnis seines Philosophierens*. Berlin: Walter de Gruyter, 1981.
8. Kofman, S. 1993. *Nietzsche and Metaphor*. London: The Athlone Press.
9. Lyotard, J. F. 1993. *Postmodernus būvis*. Vilnius: Baltos lankos.
10. Nietzsche, F. 1996. *Apie moralės genealogiją*. Vilnius: Pradai.
11. Nietzsche, F. 1995. *Linksmasis mokslas*. Vilnius: Pradai.
12. Nietzsche, F. 1988. *Kritische Studienausgabe in 15 Einzelbänden / Hrsg. von G. Colli und M. Montinari*. Berlin, New York.
13. Nyčė, F. 1991. *Rinkiniai raštai*. Vilnius: Mintis.
14. Schopenhauer, A. 1995. *Pasaulis kaip valia ir vaizdinys*. Vilnius: Pradai.
15. Schrift Alan, D. 1990. *Nietzsche and the Question of Interpretation. Between Hermeneutic and Deconstruction*. New York & London: Routledge.

F. NIETZSCHE: METAPHORICAL ARCHITECTURE OF CLASSICAL THOUGHT AND ITS SYMPTOMATICS

Arūnas Mickevičius

Summary

The article deals with F. Nietzsche's attitude to classical thought. Nietzsche's theoretical constructs are based on the principle *Wille zur Macht*, where he emphatically praised active forces, and accused all classical thinking of turning away from life and associated it with reactive, negative forces. This construct is characterised by independently manifested speculative forms: genealogising, typology and symptomatic. Nietzsche's philosophy, based on will to power, denies the exceptionally unique true opinion of the world and offers instead a variety of interpretations; foresees the possibility to look at world through different eyes, i. e. determines a perspectivist approach to the world. Nietzsche stated that conceptual language, metaphoric essence, cannot, through its anthropomorphic activity transmit "true",

"objective" information about world and has no right to refer to the only truth, accessible to only. According to Nietzsche conceptual language of classical thought is metaphorical. In describing architectural metaphors of classical thinking he shows that it is reactive, life denying, that the assumed grandeur of it in fact hides simplicity and poverty of life. On the other hand Nietzsche attempts to release metaphoric power from the single axiom of Truth, to release creativity, to legitimize perspective, interpretive view of the world, based on the mentioned "will to power" principle, and related to assertive powers of active life.

Keywords: classical thought, der Wille zur Macht, genealogy, typology, symptomatology, interpretation, metaphor.